

**Nomina ta' Kenneth Vella bhala
Ambaxxatur ta' Malta mhux Residenti għall-Estonja u l-Finlandja**

Pubblikazzjoni tal-mistoqsijiet u t-twegibiet *ai termini* tal-Artikolu 38(2) tal-Att dwar l-Amministrazzjoni Pubblika, Kap. 595

Mistoqsijiet sottomessi mill-Membri tal-Gvern

1. X'tahseb li huma l-isfidi li għandhom l-Estonja u l-Finlandja? U kif qiegħed tara dawn l-isfidi jiġu indirizzati f'dan il-pajjiż? X'inhuma l-binarij, b'mod ġenerali, li behsiebek taħdem fuqhom f'każ li tinhatar ambaxxatur?

Naqbel li dawn iż-żewġ pajjiżi għandhom bħalissa diversi sfidi. Fil-każ tal-Finlandja, infakkar qabel xejn li f'nofs is-sena li għaddiet dan il-pajjiż għadda minn kriżi politika meta kellu jirriżenja l-gvern kollu wara li falla milli jimplimenta r-riforma tant bżonjuża fil-qasam tas-saħħa. Dan wassal għar-riżenja tal-Prim Ministru Juha Sipilä u l-ministri tiegħu li kienu jagħmlu parti minn tliet partiti fi koalizzjoni fil-gvern. Meta saru l-elezzjonijiet ġenerali f'April tas-sena li għaddiet l-ebda partit ma qabeż l-20% tal-voti. Kien il-Partit Soċjal Demokratiku li rebaħ l-aktar numru ta' siggijiet.

B'hekk il-kap tal-Partit Antti Rinne waqqaf gvern ta' koalizzjoni ieħor flimkien mal-Partit tač-Centru, il-Partit tal-Hodor, l-Alleanza tax-Xellug u l-Partit tal-Poplu Žvediz li fil-pajjiż jirrapprezenta percentwal għoli. Madankollu ċertu diffikultajiet li kien iħabbat wičču magħhom il-gvern preċedenti qiegħed ikollu jaffronta l-gvern attwali. Rinne kellu jirriżenja f'Diċembru li għadda wara li l-koalizzjoni ta' hames partiti fil-gvern tilfet il-fiduċja fih minħabba l-mod kif mexa dwar strajk tal-posta li dam ġimagħtejn. Floku inħatret Sanna Marin li fil-jum tal-ħatra kienet l-iżgħar Prim Ministru fid-dinja.

Attwalment, l-isfidi prinċipali li qiegħed iħabbat wičču magħhom il-gvern Finlandiż huma d-diffikultajiet relatati mat-tibdil fil-klima, is-sostenibbiltà fiskali u ž-żieda fir-rata tal-qagħad speċjalment wara l-imxija tal-COVID-19. Jekk naraw il-problemi relatati mat-tibdil fil-klima, il-gvern Finlandiż qiegħed jipprova jaffronta din l-isfida billi l-pajjiż ikun *carbon neutral* sas-sena 2035. Skont analisti Finlandiżi dan għandu jwassal għal tibdil f'kull settur tas-soċjetà u bidla oħra fil-mentalità. Fil-fatt diġà bdew jiġu implimentati riformi relatati ma' taxxa fuq l-enerġija, investment fis-sistemi ta' trasport, investment f'enerġija rinnovabbli li jinkludi investment fl-enerġija solari u fl-enerġija mir-riħ, žieda fl-użu ta' bioenerġija minn skart mill-agrikoltura u l-foresti. Dwar dan nelabora wkoll aktar 'il quddiem fi twegiba għal mistoqsija oħra.

Rigward is-sostenibbiltà fiskali, il-gvern Finlandiż qiegħed jaħdem biex jibda jimplimenta riforma fil-qasam tas-saħħa primarja u biex jikkontrolla n-nefqa fuq is-servizzi tas-saħħa. Din ir-riforma tista' twassal ukoll għal tibdil fl-età tal-irtirar mix-xogħol u fis-sistema tal-pensjonijiet. L-isfida relatata mal-qgħad li għab miegħu COVID-19 qiegħda twassal għal aktar assistenza lejn il-kumpaniji lokali, b'investment akbar tal-gvern għall-ħolqien tax-xogħol u fuq kollox investment fl-edukazzjoni u setturi oħra.

Estonja – Rapportu ufficjali maħruġa mill-Kummissjoni Ewropea jindikaw li fl-aħħar sentejn, għalkemm l-Estonja laħqet livell ta' kważi *full employment* u hija kkunsidrata pajjiż ta' eċċellenza fil-qasam diġitali, xorta issa bħal pajjiżi oħra Ewropej qiegħda tħabbat wiċċha ma' numru ta' sfidi, uħud anki maħluqa dan l-aħħar mill-imxija tal-COVID-19. Madankollu, analisti sostnew li l-pajjiż qiegħed jirreaġixxi sew għal din ir-realtà u s-sitwazzjoni mistennija titjeb fit-tieni parti ta' din is-sena. Il-pajjiż għandu wkoll sfida oħra relatata man-nuqqas ta' aċċess għal servizzi soċjali affordabbli bħala pajjiż u ta' kwalità għall-komunità kollha. Għalkemm fl-aħħar xhur kien hemm titjeb f'dan ir-rigward, grazzi anki għal inizzjattivi li ħa l-gvern ċentrali, xorta għad hemm sfidi biex tali servizz jintlaħaq mill-anzjani kollha madwar il-pajjiż. Minhabba f'hekk il-gvern għandu l-ħsieb li jżid l-assistenza lill-kunsilli reġjonali jew municipli. Dan għax ħafna servizzi tas-saħħa, anki wħud bażiċi, mhumiex b'xejn u ċ-ċittadin komuni qiegħed ikollu jhallas għalihom anki lill-kunsilli lokali jew reġjonali.

Fl-aħħar snin, l-Estonja għamlet passi ta' ġgant fil-qasam tat-teknoloġija, servizzi finanzjarji u diġitali, intelligenza artifiċjali u anki *blockchain*. Dan kollu kien faċilitat minn riforma statali li naqset mhux ftit il-burokrazija biex wiehed jiftaħ kumpanija f'wiehed minn dawn is-setturi jew jakkwista l-viża biex ikun jista' jgħix u jaħdem f'dan il-pajjiż. Madankollu, dan il-progress kien ifisser li l-Estonja jkollha taffronta realtà fejn ma jkunx hemm biżżejjed ħaddiema u professjonisti li jkunu kwalifikati biex jaħdmu f'dawn is-setturi. Dan kien ukoll riżultat ta' sistema edukattiva li matul is-snin ma addattatx ruħha għal dan it-tibdil, li xorta għadha tiffaċċja problema ta' perċentwal imdaqqas ta' studenti li ma jkomplux bl-istudji tagħhom fil-livell terzjarju, li ma tatx valur biżżejjed lill-edukazzjoni vokazzjonali u li ma attiratx biżżejjed żgħażaġh lejn il-professjoni tal-għalliema. Hu minhabba f'hekk li fl-aħħar xhur il-gvern tal-pajjiż beda jintroduċi korsijiet ta' *upskilling* u *reskilling* tal-ħaddiema u beda jistudja l-possibilità li jtejjeb il-kundizzjonijiet tal-edukaturi.

Dan kollu hu marbut ma' sfida oħra li qiegħed ikollu l-pajjiż, li hija d-diskriminazzjoni fis-salarji u fil-kundizzjonijiet tax-xogħol bejn il-ħaddiema rġiel u nisa. Għalkemm din id-diskrepanza naqset fl-aħħar snin xorta tibqa' waħda mill-aktar għoljin fl-Unjoni Ewropea. Il-gvern Estonjan beda jieħu passi f'dan ir-rigward billi introduċa matul l-2019 u l-2020 numru ta' miżuri bħal - introduzzjoni ta' aktar flessibilità fis-sistema tal-*leave* għall-ġenituri biex b'hekk aktar missirijiet u ommijiet jithajru jirritornaw għad-dinja tax-xogħol; introduzzjoni ta' aktar ċentri ta' *childcare* u estensjoni tas-servizz provdut f'dawn iċ-ċentri; u miżuri biex fis-settur privat ikun hemm aktar trasparenza dwar kif jitqassmu s-salarji.

Esperti heġġew lill-gvern Estonjan biex iżid l-investment fir-riċerka u l-innovazzjoni speċjalment meta l-maġġoranza tal-kumpaniji fil-pajjiż jaħdmu fil-qasam tas-setturi medji u teknoloġiċi. Attwalment il-gvern Estonjan ta' Juri Ratas huwa kommess li jinvesti fir-riċerka, speċjalment biex iżid il-produttività u l-pajjiż ikun aktar kompetittiv. L-istess gvern hu konxju li aktar investment immirat lejn ir-riċerka u l-innovazzjoni ekonomika se żżid il-produttività u tagħmel il-pajjiż aktar kompetittiv fix-xena internazzjonali. Il-gvern beda wkoll jaħdem biex iżid il-kollaborazzjoni fil-qasam tar-riċerka bejn is-settur pubbliku u privat. Dan għandu wkoll iwassal għal aktar tkabbir ekonomiku. Investment ieħor li sar f'dan ir-rigward hu fil-qasam tad-diġitalizzazzjoni, awtomazzjoni u fi skemi ta' assistenza għal kumpaniji żgħar u ta' daqs medju.

Jekk tippermettuli, it-tielet parti ta' din il-mistoqsija se nkun qiegħed inweġibha u nġhaqqadha mal-mistoqsija segwenti.

2. Bhala Ambaxxatur mhux residenti, kif tara li x-xoghol tieghek jista' jwassal sabiex jiżdedu r-rabtiet politiċi u soċjali bejn iż-żewġ pajjiżi u Malta rispettivament? Liema taħseb li huma l-isfidi prinċipali li għandna negħbu sabiex insaħħu r-relazzjoni bejn iż-żewġ pajjiżi?

Għalkemm hemm differenzi ġeografiċi, soċjali u kulturali bejn it-tliet pajjiżi u għalkemm jekk nintgħazel mhux se nkun ambaxxatur residenti, xorta personalment nemmen li nista' nagħti kontribut biex jissaħħu r-rabtiet politiċi u soċjali bejn it-tliet pajjiżi. Fil-fatt, fl-aħħar jiem ħdimt fuq pjan f'dan r-rigward li jista' jkun implimentat fil-ġimgħat li ġejjin. Żgur li qabel xejn, bl-għajjnuna tal-uffiċjali fil-Ministeru tal-Affarijiet Barranin u Ewropej għandi nibda billi nagħmel analisi tar-relazzjoni preżenti bejn pajjiżna u l-Estonja u l-Finlandja. Biex inwieġeb għal din il-mistoqsija qiegħed naqsam magħkom ftit mill-pjanijiet li għandi għall-ġimgħat li ġejjin.

Strateġija biex tissaħħah ir-relazzjoni bejn Malta u dawn il-pajjiżi fl-ewwel xhur. Tliet għanijiet ewlenin:

Minnufih tibda tiġi promossa f'dawn iż-żewġ pajjiżi l-gżira tagħna, is-sabiħ tagħha u dak kollu li toffri.

Hidma biex jiżded l-investiment minn dawn iż-żewġ pajjiżi fi gżiritna.

Qsim ta' ideat u kollaborazzjoni f'setturi edukattivi, kulturali, sportivi, turistiċi, ekonomiċi, teknoloġiċi, ambjentali u ta' intelligenza artifiċjali, setturi li fl-aħħar snin kemm il-Finlandja u anki l-Estonja għamli fihom avvanzi kbar.

L-ewwel ġimgħat

Tinfetaħ paġna Facebook tal-ambaxxata u jsir kuntatt ma' mezz tax-xandir fil-Finlandja u Estonja biex jingħata spazju għal Malta. Dan għax hija hasra li l-Ministeru tal-Affarijiet Barranin għandu paġni Facebook ta' haġna pajjiżi u mhux ta' dawn it-tnejn. Stqarrijiet għall-istampa maħruġin direttament mill-Ministeru tal-Affarijiet Barranin u Ewropej ta' pajjiżna għandhom jiġu *uploaded* minnufih fuq din il-paġna fuq bażi regolari.

Isir kuntatt mal-Ministeri u Segretarjati Parlamentari kollha fejn issir introduzzjoni u wiehed jistaqsi jekk jistax ikun ta' għajjnuna f'kuntatti f'dawn il-pajjiżi.

Issir laqgħa *online* mal-konsli onorarji ta' Malta fil-Finlandja u l-Estonja u jiġu diskussi proġetti u inizjattivi riċenti u futuri, kif ukoll proġetti pendenti.

Tintalab u tingabar informazzjoni dwar Maltin li jgħixu fil-Finlandja u l-Estonja u Finlandiżi u Estonjani li jgħixu Malta. Isir ukoll kuntatt magħhom. Dan għax nemmen li dawn iċ-ċittadini jistgħu jkunu ambaxxaturi żgħar ta' gżiritna fi tliet pajjiżi.

Tintalab laqgħa mal-Awtorità Maltija għat-Turiżmu biex ikollna idea dwar il-ħidma li saret fil-passat biex jiġi promoss pajjiżna f'dawn il-pajjiżi. Irridu niftakru li fis-sajf il-linja nazzjonali tal-ajru Finlandiża Finnair toffri titjriet diretti lejn Malta. Mill-esperjenza tiegħi, f'sitwazzjoni normali, ftit huma l-Finlandiżi li qegħdin jagħmlu użu minnhom għalkemm rapport li qrajt dan l-aħħar f'gazzetta Maltija kien qiegħed jindika li minn meta bdiet topera l-linja tal-ajru Finnair lejn pajjiżna t-turiżmu minn Helsniki żdied b'75%. Żgur li hemm lok għal titjib.

Tintalab laqgħa simili mal-Malta Hotels and Restaurants Association biex tiġi diskussa wkoll il-ħidma li hemm bżonn issir ma' dawn il-pajjiżi fil-qasam tat-turiżmu. Tintalab ukoll informazzjoni dwar dak li sar fil-passat.

Jintalbu wkoll laqgħat ma' Malta Enterprise, Finance Malta, il-Kamra tal-Kummerċ, il-Federazzjoni tal-Industrija, il-Ministeru tal-Edukazzjoni u x-Xogħol, MCAST, ITS, IFE, Università, Kumitat Olimpiku Malti u jiġu diskussi relazzjonijiet bejn il-pajjiżi u ħidma li saret fil-passat. Sib t li fl-2012 il-Kamra tal-Kummerċ kienet iffirmit ftehim mal-kamra tal-kummerċ tal-Estonja u wieħed jara jekk kienx hemm xi progress. Kif nafu, iż-żewġ pajjiżi għandhom potenzjal f'diversi oqsma. Preżenti wkoll għal dan l-iffirmit, dakinhar kien hemm uffiċjali minn Malta Enterprise u Finance Malta u dan jikkonferma kemm hu importanti li anki dawn iż-żewġ entitajiet ikunu konsultati.

Tintalab ukoll laqgħa mal-ambaxxaturi tal-Finlandja u l-Estonja għal Malta.

Tintalab ukoll laqgħa mal-konsli tal-Finlandja u l-Estonja f'Malta.

8 ta' Settembru – Nippruvaw infakkru l-festa tal-Vitorja f'Helsinki fil-Finlandja. Għaliha jiġu mistiedna uffiċjali, Maltin li jgħixu fil-Finlandja u Finlandiżi li kkollaboraw diġà fil-passat ma' entitajiet Maltin. Dan barra li jiġu mistiedna wkoll il-mezzi tax-xandir ta' Helsinki. Din issir b'kollaborazzjoni mal-konsolat Malti fil-pajjiż. Konvint li l-kuntatti eżistenti tiegħi f'Helsinki jkunu lesti jagħtu daqqa t'id.

21 ta' Settembru – Nippruvaw infakkru l-Indipendenza ta' Malta f'Talinn fl-Estonja. Għaliha wkoll jiġu mistiedna uffiċjali li ħadmu u kkollaboraw fil-passat diġà ma' Malta (skont informazzjoni li tingabar qabel). Dan barra li jiġu mistiedna wkoll il-mezzi tax-xandir. Din issir b'kollaborazzjoni mal-konsolat Malti fil-pajjiż.

Ottubru - Isir seminar b'kollaborazzjoni mal-NGO Faktabaari Finland. Il-kelliema diġà sar kuntatt magħhom u ġew ikkonfermati.

Diċembru - 6 ta' Diċembru – Nippruvaw inheggu biex jifakkur Jum l-Indipendenza tal-Finlandja f'pajjiżna b'kunċert f'Malta bil-kollaborazzjoni tal-Ambaxxata Finlandiża għal Malta.

Frar - 24 ta' Frar – Nippruvaw infakkru l-jum nazzjonali tal-Estonja f'pajjiżna b'kunċert mużikali. Dan b'kollaborazzjoni mal-Ambaxxata tal-Estonja għal Malta.

Newsletter u artikli - Dan barra li l-paġna fuq Facebook tkun aġġornata kontinwament, tibda tiġi ppubblikata *newsletter* dwar il-ħidma tal-ambaxxata, li tintbagħat permezz ta' *email* lil diversi *stakeholders* u mezzi tax-xandir u din għandha titpoġġa *online*. Issir promozzjoni dwar pajjiżna u l-ħidma tal-ambaxxata b'artikli minn żmien għal żmien f'gazzetti Maltin u anki Finlandiżi u Estonjani.

Permezz tal-ħidma li wettaqt fil-passat ma' diversi entitajiet fiż-żewġ pajjiżi u li dwarhom se nagħti informazzjoni aktar 'il quddiem, żgur li se nkun f'pożizzjoni tajba li naffronta ċertu sfidi eżistenti relatati mal-fatt li din hija ħatra ta' ambaxxatur mhux residenti, distanza, komunikazzjoni, għarfien tal-kultura Maltija u l-isfidi li qiegħed jiffaċja pajjiżna u l-għarfien tal-opportunitajiet kbar fil-qasam ekonomiku li joffri pajjiżna u viċi versa. L-inizjattivi li qiegħed nipproponi żgur li għandhom jgħinu f'dan ir-rigward. Dan il-pjan jiddependi fuq

kollox fuq il-possibilità li wiehed ikun jista' jivvjaġġa fiċ-ċirkostanzi preżenti u l-approvazzjoni tiegħi bħala ambaxxatur.

3. X'taħseb li huma n-nieċ ekonomiċi u kummerċjali li nistgħu nsibu sinerġiji fuqhom bejn Malta u l-Estonja u bejn Malta u l-Finlandja, rispettivament? Kif tara li għandna nsahhu r-relazzjonijiet kummerċjali bejn iż-żewġ pajjiżi rispettivi?

Biex inwieġeb din il-mistoqsija xtaqt għal darba oħra nagħmel distinzjoni bejn iż-żewġ pajjiżi. Dwar il-Finlandja nemmen li għalkemm grazzi għal ċertu inizjattivi li ttiehdu fl-aħħar snin (inkluż minni) fil-qasam edukattiv u nibtet ċertu kollaborazzjoni bejn entitajiet Finlandiżi u oħrajn Maltin, xorta għad hemm lok ta' kollaborazzjoni anki ma' Universitajiet u skejjel f'livelli differenti. Madankollu, miż-żjarat li għamilt fil-passat f'dan il-pajjiż xorta nemmen li hemm lok ta' kollaborazzjoni akbar anki fil-qasam tat-turiżmu. Irridu niftakru li f'ċirkostanzi normali, matul is-sajf, il-linja tal-ajru nazzjonali Finlandiża Finnair topera żewġ vjaġġi fil-ġimgħa għal Malta. Hija hasra li fl-eqqel tas-sajf dan l-ajruplan minn Helsinki għal Malta sikwit ikun nofsu vojt. Huwa għalhekk li fil-fatt, fit-tweġiba ta' qabel aċċennajt għall-importanza li jiġu organizzati laqgħat ma' *stakeholders* involuti fil-qasam tal-promozzjoni ta' pajjiżna mil-lat turistiku. Fl-aħħar snin, minhabba r-raġunijiet imsemmija fl-ewwel tweġiba, il-Finlandja għamlet ukoll passi ta' ġgant fil-qasam tar-riċiklaġġ u l-produzzjoni ta' enerġija alternattiva jew *waste to energy*. Attwalment, fil-Finlandja ħafna kunsilli reġjonali investew f'impjanti żgħar ta' riċiklaġġ li qegħdin iwasslu biex jilħqu l-għanijiet tagħhom. Ikun tajjeb jekk nistiednu wkoll esperti Finlandiżi fil-qasam tar-riċiklaġġ u enerġija alternattiva biex jaqsmu l-ideat tagħhom mal-esperti Maltin.

Kollaborazzjoni oħra tista' tkun fil-qasam kulturali. Jien konxju li minhabba l-viċinanza mar-Russja, il-Finlandja għandha wkoll tradizzjoni twila fil-qasam tal-mużika klassika u operistika u fil-passat ftit kienu l-Maltin li ngħataw iċ-ċans jiehdu sehem f'kunċerti u avvenimenti mużikali f'dan il-pajjiż. Ma ninsewx il-kamp sportiv speċjalment wara li dan l-aħħar dan il-pajjiż għamel progress sostanzjali f'numru ta' dixxiplini sportivi bħal *football*, atletika, *volleyball* u tigrjiet taż-żwiemel.

Min-naħa l-oħra, anki mal-Estonja għandna nħarsu lejn kif se nkabbru l-kuntatt u l-kollaborazzjoni f'diversi oqsma. Qabel xejn trid issir analiżi tal-ġid li ħareġ minn ftehimiet li ġew milhuqa fis-snin li għaddew fosthom il-*Memorandum of Understanding* li ġie ffirmat bejn il-Kamra tal-Kummerċ Maltija u dik Estonjana fl-2012. Mill-informazzjoni li ġbart jidher ċar li sal-lum l-iffirmar tal-*memorandum* wassal għall-promozzjoni u żvilupp ta' skambji kummerċjali u kooperazzjoni fil-qasam ekonomiku bejn diversi kumpaniji.

Fil-qasam edukattiv, f'Settembru li ġej għandhom jitkoplew in-negozjati mal-Fondazzjoni Innove u l-Awtorità li taqa' taħtha biex naraw kif nistgħu ngawdu minn riżorsi għall-edukaturi u studenti maħluqa minn esperti Estonjani, kif nistgħu noħolqu opportunitajiet biex aktar edukaturi Maltin iżuru dan il-pajjiż u josservaw il-progress li qieghed ikollhom l-iskejjel Estonjani fil-qasam tal-edukazzjoni vokazzjonali u kif nistgħu nistiednu esperti minn dan is-settur u jżuru pajjiżna.

Irridu niftakru wkoll li fl-aħħar snin l-Estonja, minhabba l-avvanzi teknoloġiċi li kellha, irnexxielha tassisti diversi kumpaniji Estonjani li bnew *partnerships* ma' kumpaniji barranin fil-qasam tal-IT, FinTech u *blockchain*. Personalment nemmen li dawn il-kumpaniji rrealizzaw il-pożizzjoni strateġika u ġeografika li tgawdi l-Estonja. Kif Malta sservi ta' pont bejn l-Ewropa u l-Afrika, l-Estonja qieghda sservi ta' pont bejn l-Unjoni Ewropea u r-Russja. Irridu nsibu

mezz biex inressqu aktar viċin kumpaniji Maltin li qegħdin jaħdmu f'dan is-settur u oħrajn Estonjani. Dan billi nżommu quddiemna l-idea tal-gvern Malti, appoġġjata mill-Oppożizzjoni, li pajjiżna jsir *blockchain hub*. Nanalizzaw ukoll kif l-Estonja qiegħda tassisti individwi li jkunu jixtiequ jibdeu *startup*. L-Estonja għandha storja ta' suċċess f'dan il-qasam u xhieda ta' dan huma l-kumpaniji li bdew bħala *startup* u li llum għandhom rikonossiment mondjali bħal Skype u Bolt. Statistika uffċjali tindika li l-Estonja għandha aktar minn 550 kumpanija bħala *startup*, l-akbar numru fid-dinja meta tqabbel pajjiż ma' pajjiż ras għal ras. Dan ifisser investment ta' aktar minn €328 miljun f'investment fl-2019 biss.

Irridu nibnu kuntatti u nitgħallmu minn esperti Estonjani per eżempju dwar kif fi ftit snin l-Estonja saret wahda mill-aktar pajjiżi avvanzati fil-qasam tal-ħolqien ta' servizz pubbliku bbażat fuq sistema diġitali u dik li hi magħrufa bħala e-Estonia, kif iċ-ċittadini Estonjani, inkluż dawk ta' ċertu età, ġew imħarrġa jużaw teknoloġija diġitali li wasslet għat-tnaqqis fil-burokrazija u zieda fl-użu tas-servizzi *online*. Ma rridux ukoll ninsew il-promozzjoni ta' pajjiżna b'mod holistiku u dak kollu li għandu x'joffri. L-istrategija f'dan ir-rigward għandha tkun ibbażata fuq l-inizjattivi u l-istrategija li semmejt diġà fit-twegiba għat-tieni mistoqsija.

4. Huwa fatt magħruf li l-Estonja huwa pajjiż teknoloġikament avvanzat hafna. X'opportunitajiet tara għal intrapriżi u studenti Maltin sabiex ikunu jistgħu jissahhu f'dan il-qasam?

Naqbel miegħek perfettament u skużawni jekk se nkun qiegħed nirrepeti ċertu punti. Dan minħabba li ċertu mistoqsijiet inħoss li huma relatati. Nibda qabel xejn niddiskuti l-aspett edukattiv. Kien fil-fatt minħabba f'hekk li ftit tax-xhur ilu, fuq bażi individwali bdejnt kuntatt għal kollaborazzjoni mal-fondazzjoni tal-gvern Estonjan Innove (<https://www.innove.ee/en/>) bl-għan li noħolqu opportunitajiet għall-istudenti tagħna u edukaturi. In-negozjati mistennija jkomplu f'Settembru li ġej. L-ewwel kuntatt ma' Innove għamiltu waqt l-ewwel żjara li kelli Talinn. Nemmen li tali ftehim se jwassal biex aktar għalliema jkollhom esperjenza edukattiva f'istituzzjonijiet Estonjani filwaqt li l-istudenti tagħna jkollhom opportunità li anki jibdeu korsijiet ma' istituzzjonijiet edukattivi f'dan il-pajjiż. Dan barra li nistgħu wkoll nitolbu assistenza minn lat ta' *expertise* fl-amministrazzjoni edukattiva. Irridu niftakru li fl-aħħar snin, l-Estonja, bħall-Finlandja, bdiet teċċella f'testijiet ta' assessjar internazzjonali fosthom PISA u TIMSS.

Barra dan, minn żmien għal żmien, l-Estonja toffri b'xejn riżorsi edukattivi li lokalment ftit aħna konxji tagħhom. Bi ftehim fit-tul inkunu nistgħu anki noffruhom lill-edukaturi tagħna. Fost ir-riżorsi li tlabt dan l-aħħar lill-Fondazzjoni Innove hemm dawk li bħala pajjiż bdew joffru meta faqqgħet l-imxija tal-COVID-19 (<https://www.hm.ee/en/news/estonia-offers-its-digitaleducation-solutions-free-support-other-countries>). Hasra li bħala pajjiż ma kellniex l-opportunità nisfruttawhom. Bħall-Finlandja, l-Estonja dan l-aħħar għamlet avvanzi kbar anki fil-qasam tal-edukazzjoni vokazzjonali. Attwalment, pajjiżna qiegħed ukoll jimbotta l-edukazzjoni vokazzjonali permezz tal-inizjattiva 'My Journey' u l-estensjoni tal-MCAST. Żgur li hemm xebh ukoll f'dan ir-rigward.

Minn lat kummerċjali nemmen li ż-żewġ pajjiżi għandhom hafna fejn jikkollaboraw. Eventwalment, bħala ambaxxatur żgur li rrid nara x'benefiċċji haġġu sa issa mill-ftehim iffirmit bejn iż-żewġ kmamar tal-kummerċ ta' dawn il-pajjiżi fl-2012 (<https://timesofmalta.com/articles/view/Malta-Chamber-signs-MoUs-with-Baltic-counterparts.423143>). Minn riċerka li għamilt, sirt naf li ż-żewġ kmamar tal-kummerċ huma membri tal-Business Network Europe. Izda f'dan l-istadju għandha ssir analiżi tal-benefiċċji li

hargu minn tali ftehim. Irridu wkoll nanalizzaw sew il-kuncett ta' e-Estonia u kif bis-saħħa tiegħu u ta' inizjattivi oħra, l-Estonja llum hija kkunsidrata li għandha l-aktar soċjetà-komunità avvanzata mil-lat ta' soċjetà diġitali. Irridu niddiskutu u nanalizzaw l-effiċjenza Estonjana biex jitwaqqfu kumpaniji permezz tal-għajnuna mogħtija permezz tal-*e-consulting* offruta mis-sit www.investinestonia.com. Irrid inżid li bħala pajjiż għandna naraw kif nistgħu nilhqu ftehimiet ta' kollaborazzjoni fil-qasam ta' IT *software* u *hardware*, FinTech, *cyber security*, *risk capital*, ikel, elettronika, servizzi finanzjarji, l-użu ta' għodda diġitali fl-industrija, *blockchain*, logistika, enerġija u ambjent u e-commerce. Kif accennajt aktar qabel, hija l-intenzjoni tiegħi li waħda mill-ewwel inizjattivi li nieħu jekk nintgħazel għal dan ir-rwol tkun li niltaqa' mal-entitajiet u istituzzjonijiet Maltin imdaħħla fil-kummerċ u intrapriži biex naghmel analiżi dwar il-kollaborazzjoni kummerċjali li realment teżisti bħalissa bejn pajjiżna, l-Estonja u anki l-Finlandja.

5. Xi preparazzjoni u formazzjoni għandek fi hdan il-Korp Diplomatiku?

Sal-lum, qatt ma ngħatajt l-ebda taħriġ fi hdan il-Korp Diplomatiku għalkemm intenni li matul is-snin kelli kuntatt kemm ma' ambaxxaturi Maltin u anki oħrajn barranin li jirrapprezentaw lil pajjiżhom fi gżiritna u fuq kollox hdimt fil-qasam tal-promozzjoni ta' Malta b'diversi modi u inizjattivi. Fost dawn nista' nsemmi l-eks-ambaxxatur Franciż għal Malta Didier Destremeau li għintu johloq kuntatti ma' sportivi Maltin, u l-ambaxxatrici attwali tal-Finlandja għal Malta Pia Antala Engberg li dejjem ħadet interess speċjali fil-ħidma tiegħi u li suppost għandna niltaqgħu matul iż-żjara li jmissha tagħmel f'pajjiżna fil-ħarifa li ġejja. Nixtieq infakkar ukoll li fil-passat, minħabba r-rwol tiegħi fil-qasam edukattiv u sportiv, kelli diversi okkażjonijiet li matulhom irrapprezentajt b'suċċess lil pajjiżi.

Fost dawn fil-qasam sportiv insemmi li fl-2007 kont ir-rappreżentant Malti fi hdan l-Unjoni Ewropea tat-Trott (Għaqda Sportiva) u bis-saħħa tal-impenn tiegħi, dan l-isport akkwista assistenza ta' madwar €50,000 fis-sena mill-assoċjazzjoni Franciża Le Trot, assistenza li għadha tingħata sal-lum. Bejn l-2009 u l-2013, meta kont membru fi hdan il-bord tad-diretturi ta' SportMalta, attendejt għal diversi laqgħat tad-Diretturi Sportivi li minnhom nibtu ħafna kuntatti ma' esperti barranin li eventwalment għinuna fi tfassil tal-politika tagħna. Fl-2010 kont parti minn grupp ta' esperti dwar l-edukazzjoni u sport imwaqqaf mill-Unjoni Ewropea fejn hemmhekk irrapprezentajt lil pajjiżna bl-aħjar mod u xhieda ta' dan hija r-referenza għal Malta f'dokumentazzjoni uffiċjali.

Aktar riċenti, f'Mejju tal-2019, ġejt nominat mill-Ministru tal-Edukazzjoni ta' dak iż-żmien biex nirrapprezenta lill-Ministeru fil-laqgħa tal-Moviment ASEM li saret f'Bucharest ir-Rumanija waqt il-Prezidenza tal-Unjoni Ewropea minn dan il-pajjiż. ASEM tiġbor fiha pajjiżi Ewropej u Asjatiċi u jiddiskutu diversi temi u jistudjaw possibilitajiet ta' komunikazzjoni. Barra li għamilt preżentazzjoni dwar l-edukazzjoni u pajjiżna, irnexxieli nistabbilixxi kuntatti ma' diversi esperti fil-qasam tal-*quality assurance* fl-edukazzjoni. Dawn tawna jew offrewlna l-assistenza tagħhom fi hdan il-Kummissjoni NCFHE li jien involut fi hdanha bħala *chairman* tal-kumitat għall-*quality assurance*. Fost dawn insemmi lill-Ministru Inġliż Nadhim Zahawi, Dmitry Korokov mill-Ministeru tal-Edukazzjoni Russu u Johanna Hulkko, *Senior Ministerial Advisor* fil-Ministeru tal-Edukazzjoni Finlandiż.

Barra dan, f'Awwissu 2019, ergajt irrapprezentajt lil Malta fil-Moscow Global Education Forum. Waqt dan il-forum intlabt naghmel intervent dwar Malta, ippromovejt lil pajjiżna waqt diskussjoni fuq l-istazzjon nazzjonali televiżiv Russu, tlabt laqgħa mal-Ministru Sergey Cheremin u s-sindku ta' Moska Sergey Sobyenin. Waqt din il-laqgħa lhaqna ftehim biex lill-

istudenti Maltin li jitgħallmu l-lingwa Russa jagħtuhom l-aċċess għal Moscow Electronic School. Minn dan il-ftehim sal-lum, ibbenefikaw aktar minn 250 tifel u tifla. Malta saret it-tieni pajjiż Ewropew li ngħata dan l-aċċess min-naħa tal-gvern Russu. Konferma ta' dan tista' tingħata mill-Ministeru tal-Edukazzjoni u x-Xogħol. Din il-kollaborazzjoni u l-kuntatt ma' dawn l-uffiċjali Russi kompliet tagħti l-frott tant li f'it tal-jiem ilu ġejt mitlub nirrappreżenta lil Malta waqt konferenza internazzjonali *online* mmexxija mill-Ministru attwali tal-edukazzjoni Russu Sergey Kravtsov. Ipparteċipaw ukoll l-istess Ministru Kravtsov u uffiċjali u esperti minn f'it pajjiżi li ntgħażlu mill-Ministeru Russu. Kien ta' unur għalija li nirrappreżenta lil Malta flimkien ma' esperti mill-qasam edukattiv minn Spanja, Portugall, Singapore, l-Emirati Gharab Magħquda, l-Istati Uniti u l-OECD.

Kif wieħed jista' jinnota, personalment kelli l-opportunità li nirrappreżenta lil Malta fl-ambitu internazzjonali f'diversi okkażjonijiet. Dejjem ġibt l-interess ta' Malta l-ewwel. Dejjem rajt x'nista' nakkwista għal pajjiżi f'dawn l-okkażjonijiet u fuq kollox nipromwovi l-kobor ta' pajjiżi u l-hidma tal-poplu tagħha. Kif tistgħu timmaginaw ċertu negozjati u l-hidma biex jitwaqqfu ċertu kuntatti ma kenux faċli. Dan kollu hu dokumentat f'diversi *emails* u dokumenti li kopja tagħhom se tingħata lill-Onorevoli Membri Parlamentari waqt is-seduta tas-smiġh. Qgħadt lura milli ninkludi fit-tweġiba għal din il-mistoqsija l-hidma li kelli fl-aħħar snin fil-Finlandja u l-Estonja. Dan minhabba li se nkun qiegħed nirreferi speċifikament għalihom fi tweġiba aktar 'il quddiem.

6. Qatt gejt assenjat f'ambaxxata jew irċevejt xi forma ta' taħriġ fi hdan il-Korp Diplomatiku?

Ġentilment nitlobkom tirreferu għat-tweġiba għall-mistoqsija ta' qabel din fejn anki indikajt l-esperjenza li akkwistajt b'mod prattiku matul is-snin. Barra dan, nishaq li lest nagħmel kors jew nattendi għal taħriġ fid-diplomazija jekk ningħata l-possibilità.

Mistoqsijiet sottomessi mill-Membri tal-Oppożizzjoni

1. Tista' tiddikjara x'passi taħseb li għandhom jittiehdu sabiex jissudaw iktar ir-relazzjonijiet ta' pajjiżna mal-Estonja u l-Finlandja speċjalment wara li l-aħħar Ambaxxatur akkreditat kellu jiġi rtirat?

Ġentilment nitlobkom tirreferu għat-tweġiba tiegħi għat-tieni mistoqsija fejn tajt informazzjoni dwar l-istrategija li beħsiebni naddotta fl-eventwalità li nkun appuntat. Madankollu nemmen ukoll li l-kuntatti li rnexxieli nibni matul is-snin ma' entitajiet ewlenin, politiċi, uffiċjali statali u diplomatiċi fil-passat f'dawn iż-żewġ pajjiżi, żgur li għandhom jgħinu wkoll f'dan ir-rigward. Inizjattiva li xtaq nieħu fil-ġimgħat li ġejjin hija dik li nibni u nistabbilixxi kuntatt mal-*media* u mezzi tax-xandir fil-Finlandja u l-Estonja. Dan biex inwassal aħjar il-messaġġ tagħna u nsibu l-aħjar mod kif nipromwovu lil pajjiżna f'dawn il-pajjiżi. Ma' waħda mill-*media houses* ewlenin Finlandiżi, l-istazzjon nazzjonali YLE, diġà kelli kuntatt fil-passat minhabba li kienu hađu interess fl-inizjattivi li hađt fil-qasam edukattiv f'Malta b'kollaborazzjoni ma' entitajiet Finlandiżi. Beħsiebni nkompli naħdem f'dan ir-rigward ukoll. Waħda mill-ġurnalisti tal-istazzjon, Egan Richardson, dejjem uriet id-disponibilità tagħha li tgħin f'dan ir-rigward.

Naħseb li rridu nżommu f'moħħna wkoll il-fatt li din hija pożizzjoni ta' ambaxxatur mhux residenti u li għalhekk fiha ċertu restrizzjonijiet. Madankollu jien xorta fiduċjuż li nirnexxu wkoll u nistgħu naslu għar-riżultati li nixtiequ anki billi nżomm komunikazzjoni u kuntatt regolari mal-konsli tagħna fiż-żewġ pajjiżi u mal-uffiċjali fil-Ministeru tal-Affarjiet Barranin u Ewropej. L-imxija tal-COVID-19 għallmitna li dan jista' jkun iffacilitat permezz tat-teknoloġija u anki permezz ta' użu ta' diversi pjattaformi *online*. Dan żgur li se jgħinni biex nirnexxi nżomm kuntatt regolari.

2. X'inhuma l-pożizzjonijiet inkomuni li aħna nhaddnu ma' dawn iż-żewġ pajjiżi?

Malta, l-Estonja u l-Finlandja huma lkoll membri sħah tal-Unjoni Ewropea, allura hemm numru ta' prinċipji u *policies* li huma komuni għat-tliet pajjiżi. Jekk nagħti ħarsa qabel xejn lejn l-Estonja, ninnota li r-relazzjoni bejn pajjiżna u dan il-pajjiż imorru lura għal diversi snin. Ir-relazzjonijiet diplomatiċi bejn iż-żewġ naħat twaqqfu formalment fl-1 ta' Jannar 1992. Dawn ir-relazzjonijiet komplew jitjiebu grazzi għal diversi żjarat uffiċjali li saru matul is-snin miż-żewġ naħat. Xhieda ta' dan huwa l-fatt li fl-1 ta' Jannar 1998 tneħħa l-bżonn ta' viża biex iżżur il-pajjiżi rispettivi u fit-22 ta' Jannar 2003 dahal fis-seħħ il-ftehim dwar l-eliminazzjoni tat-taxxa doppja. Dan żgur għen biex anki jizdied il-kummerċ bejn iż-żewġ pajjiżi fil-qasam tal-prodotti minerali, tal-kura tal-annimali u prodotti tal-ikel li bdew jiġu importati lejn Malta. Min-naħa l-oħra, Malta bdiet tesporta materjal relatat ma' makkinarju u ħwejjeġ. Dan dejjem skont rapporti uffiċjali maħruġa mill-Kummissjoni Ewropea.

Bħal Malta u l-Estonja, il-Finlandja huwa kkunsidrat pajjiż relattivament żgħir u l-progress taż-żewġ pajjiżi matul l-aħħar snin żgur li kien jiddependi mill-kapaċità tal-popli tagħhom, mill-ħila umana. Politikament, bħal Malta, iżda mhux bħall-Estonja, il-Finlandja qatt ma riedet tkun parti min-NATO u għamlet minn kollox biex tgawdi livell ta' newtralità u jkollha relazzjonijiet tajba speċjalment ma' pajjiżi ġirien bħall-Iżvezja u r-Russja.

Investiment fl-Edukazzjoni Vokazzjonali - Ta' min wieħed jinnota li minħabba li r-riżorsa ewlenija ta' dawn it-tliet pajjiżi tibqa' dik umana, attwalment, it-tlieta li huma qegħdin jippromwovu kemm jifilħu l-edukazzjoni vokazzjonali anki b'investiment massiv fil-livell postsekondarju. L-investiment ta' ħames miljun ewro li tħabbar fit-tal-jiem ilu mit-Talinn University of Technology tal-Estonja jfakkarni fl-investiment li għamlet Malta matul l-aħħar 20 sena fl-MCAST. Min-naħa l-oħra, il-Finlandja ilha wkoll is-snin tinvesti fl-edukazzjoni vokazzjonali u teknoloġika, b'din tkun ukoll introdotta sa mill-ewwel snin tal-primarja.

Riċiklaġġ u Waste to Energy - Għalkemm ġeografikament Malta u iż-żewġ pajjiżi l-oħra huma kemmxejn distakkati, it-tlieta li huma qegħdin jagħtu prijorità lill-problema tar-riċiklaġġ u l-ħolqien ta' enerġija alternattiva. Dan anki bi pjan fit-tul biex eventwalment it-tliet pajjiżi jsiru *carbon neutral*. F'dan il-qasam laqatni ħafna riċentement rapport dwar il-kumpanija Finlandiża Woima Corporation li biss f'temp ta' ftit snin irnexxielha tistabilixxi ruħha bħala waħda ewlenija fit-Tramuntana tal-kontinent fil-qasam tal-proċess *waste to energy*.

Immigrazzjoni – Huwa fatt magħruf li fl-aħħar snin kemm Malta u anki l-Finlandja kellhom jiffaċċjaw sfidi relatati ma' immigrazzjoni. Fl-ewwel snin meta bdiet din l-immigrazzjoni b'mod regolari fil-Finlandja (jiġifieri l-2015) minn pajjiżi bħas-Sirja u s-Somalja, il-Finlandiżi kienu ferm aktar lesti jintegraw u jaċċettaw rifuġjati. Bdew jaraw tali immigrazzjoni bħala waħda li tagħmel tajjeb għat-tnaqqis fir-rata tat-twelid u fil-popolazzjoni. Fl-aħħar snin hu evidenti li kien hemm bidla fil-mentalità u dan qiegħed iwassal għal problemi ta' inkluzjoni u integrazzjoni.

Intant, riċentement, il-gvern Finlandiż wera anki ġest ta' appoġġ u solidarjetà lejn Malta billi ħabbar li fil-ġimgħat li ġejjin se jkun qiegħed jospita 26 immigrant minn Malta. Ħafna minnhom ikunu persuni jew tfal vulnerabbli. Dan barra li se jkun qiegħed jirċievi wkoll immigranti oħra mill-Greċja u Ċipru.

Minħabba f'hekk, il-Finlandja rċeviet assistenza sostanzjali mill-Unjoni Ewropea.

Skont statistika uffiċjali maħruġa fil-bidu ta' din is-sena, il-popolazzjoni fl-Estonja telgħet għal 1,328,260 persuna. Dan kien dovut għal wasla fil-pajjiż ta' numru ta' persuni mir-Russja u pajjiżi oħra li ħafna minnhom għenu bl-*expertise* tagħhom biex tikber l-ekonomija, speċjalment fil-qasam diġitali. Madankollu, dan ukoll, bħal Malta, wassal għal ċertu diffikultajiet u ż-żewġ pajjiżi qegħdin janalizzaw kif iż-żieda fil-popolazzjoni u t-tkabbir ekonomiku ma jkunux ta' detriment għas-servizzi soċjali, infrastrutturali, mediċi u edukattivi tal-pajjiż.

Trasport u Komunikazzjoni Marittima – Malta, l-Estonja u l-Finlandja dejjem analizzaw u stinkaw biex itejbu l-komunikazzjoni marittima bejn l-ibliet ewlenin, ma' gzejjer li jagħmlu parti mill-istess pajjiż u fuq kollox anki l-ivjaġġar marittimu bejniethom. Bħal Malta, l-Estonja u l-Finlandja fl-aħħar snin raw kif jistgħu jtejbju l-vjaġġi marittimi interni u bejniethom. Il-Finlandja rat ukoll kif ittejjeb il-vjaġġi lejn il-gzejjer żgħar li jagħmlu parti mit-territorju tagħha, fosthom dawk ta' Aland li jgawdu livell ta' awtonomija u li jinsabu viċin l-Iżvezja wkoll. L-istess għamlet l-Estonja fl-aħħar snin biex ittejjeb il-vjaġġi lejn il-gżira ta' Kihnu u gzejjer oħra li jagħmlu parti mir-reġjun ta' Parnu. Dan barra li qed jaħdmu biex dawn il-gzejjer ma jiġux żvantaġġati ekonomikament minħabba l-iżolament tagħhom.

Legislazzjoni Unjoni Ewropea – Ftit tal-jiem ilu tħabbar ukoll li Malta u l-Estonja hađu l-istess pożizzjoni dwar direttiva tal-Unjoni Ewropea li tirrigwarda liġi dwar riforma fis-settur tat-trasport kummerċjali bit-trakkijiet madwar il-kontinent. Il-liġi magħrufa internazzjonalment bħala *l-mobility package* għaddiet mill-Parlament Ewropew fil-bidu ta' dan ix-xahar u barra Malta, l-Estonja u pajjiżi Baltiċi oħra, opponewha wkoll il-Bulgarija, Ċipru, l-Ungerija, il-Polonja u r-Rumanija, bil-gvern Estonjan jhedded li se jiftaħ ukoll kawża fil-qorti.

3. Invista tal-fatt li kont involut f'numru ta' proġetti edukattivi ma' dawn iż-żewġ pajjiżi, tista' tinforma l-kumitat jekk mortx drabi preċedenti fl-imsemmija pajjiżi?

Iva, nista' nikkonferma li żort dawn il-pajjiżi fis-snin li għaddew għalkemm il-Finlandja żortha tliet darbiet fl-aħħar tliet snin u l-Estonja darba biss. Iż-żjarat tiegħi fil-Finlandja kienu relatati ma' koordinazzjoni u organizzazzjoni ta' esperjenzi edukattivi għal numru ta' edukaturi Maltin kemm mill-iskola li mmexxi jiena stess u anki għal oħrajn li jaħdmu fi skejjel tal-istat, tal-knisja oħra u indipendenti. Matul dawn iż-żjarat, b'kollaborazzjoni ma' Learning Scoop Finland, l-edukaturi kellhom iċ-ċans iżuru skejjel fl-ibliet ta' Tampere u Helsinki. Kellhom ukoll l-opportunità li jattendu għal numru ta' *lectures* dwar is-sistema edukattiva Finlandiża f'Tampere University of Applied Sciences u jagħmlu kors dwar *gamification* provdut minn entità oħra Finlandiża, Seppo. Matul waħda miż-żjarat ikkordinajt ukoll it-tnejja tar-riżors għall-għalliema LessonApp li eventwalment ġie mniedi uffiċjalment f'pajjiżna fl-2019, b'Malta ssir l-ewwel pajjiż li tagħmel użu minnu barra mill-Finlandja. Barra dan, personalment kelli wkoll iċ-ċans li niltaqa' ma' amministraturi mill-ibliet ta' Tampere u Helsinki u minn dawn iż-żjarat ħarġet ukoll l-opportunità li nibni kuntatt u nintervista żewġ Ministri tal-Edukazzjoni ta' dan il-pajjiż, l-eks Ministru Sanni Grahn Laasonen u l-Ministru attwali Lii Andersson. Dawn l-intervisti ġew ippubblikati fil-gazzetta The Sunday Times of Malta u li tagħhom se nkun qiegħed ngħaddilkom kopja waqt is-smiġħ uffiċjali. Permezz ta' dawn l-

intervisti rnexxieli wkoll nistabilixxi kuntatt ma' diversi ufficjali li jahdmu fil-Ministeru tal-Edukazzjoni f'dan il-pajjiz li bhall-Estonja huwa kkunsidrat centru ta' ecclenza fil-qasam tal-edukazzjoni.

Dawn iz-zjarat waslu wkoll biex b'kollaborazzjoni ma' kollegi Finlandizi norganizzaw f'pajjizna tliet konferenzi nazzjonali dwar il-pedagogija Finlandiza u l-kurrikulu l-gdid Finlandiz u ohra dwar *gamification*. Ghalihom attendew 800 edukatur Malti fuq tliet snin. Barra dan, l-app popolari Finlandiz LessonApp gie mniedi f'Malta s-sena li ghaddiet (Frar 2019) u sal-lum hemm aktar minn 500 ghalliem Malti li qieghed jaghmel uzu minnu. Il-verzjoni Premium ta' dan l-app giet offruta b'xejn lil dawn l-edukaturi Maltin ghal sena shiha u dik normali ghal dejjem, grazzi ghal din il-kooperazzjoni u diskussjonijiet li kellna aktar qabel fil-Finlandja. Ghalija, dan kien sodisfazzjon personali u success ukoll minn lat ta' trattattivi u diplomazija.

Ta' min wiehed izid ukoll li waqt wahda mi-zjarat li kelli fis-sajf tal-2019 f'Helsinki, iltaqjt mal-Professor ta' fama mondjali Kirsti Lonka. Dan il-kuntatt wassal biex f'Novembru 2019, il-Professor Lonka zzur Malta, tiehu sehem f'konferenza internazzjonali organizzata mill-Malta Union of Teachers u anki tkun konsultata dwar *policies* mill-Fakulta tal-Edukazzjoni fl-Universita ta' Malta u minn ufficjali mill-Ministeru tal-Edukazzjoni u x-Xoghol. Ta' min wiehed jghid li Lonka hija wahda mill-konsulenti ewlenin fi hdan il-Ministeru tal-Edukazzjoni Finlandiz.

Min-naha tal-Estonja, sal-lum, dan il-pajjiz zortu darba biss, bi zjara fil-belt ta' Talinn u bl-ghan li nibda kollaborazzjoni ma' entita minn dan il-pajjiz. Ma' ufficjali edukattivi Estonjani fi hdan l-agenzija Foundation Innove qieghed nahdem fuq diversi inizjattivi relatati ma' edukazzjoni, AI u *blockchain*. Sfortunatament dan il-pjan kellu jigi pospost ghal Settembru li gej minhabba riforma li qieghed iwettaq il-gvern Estonjan bhalissa fil-qasam edukattiv u f'setturi ohrajn. Fil-fatt diversi entitajiet statali se jigu inkorporati taht awtorita wahda. Flimkien mas-Sinjura Aili Koiv, ufficjal fi hdan din l-agenzija Innove, ftehemna li nergghu nibdew il-kuntatt ta' bejnietna ftit tal-gimghat ohra wara li r-riforma tkun giet finalizzata u tibda tkun implimentata. Nemmen li kollaborazzjoni ta' din ix-xorta se tkun ta' gid mhux biss ghall-edukaturi izda anki ghall-professjonisti minn setturi ohra. Fil-prezentazzjoni ufficjali se ngghaddilkom ukoll *email* li tixhed il-komunikazzjoni ta' bejnietna.

4. Tista' tindika jekk kontx involut f'xi hidma diplomatika precedenti fi hdan il-Ministeru tal-Affarijiet Barranin?

Le, qatt ma ngghatajt din l-opportunita u dejjem kienet ix-xewqa tieghi li jkolli tali opportunita, speccjalment ghax dejjem emmint li kull hidma diplomatika ghandha twassal biex tissaħħah ir-relazzjoni bejn pajjizna u pajjizi ohra minn madwar id-dinja, jigi promoss pajjizna barra minn xtutna u l-investment barrani li jista' jsir fih u fuq kollox ghandha twassal ghal aktar beneficciji godda ghal pajjizna u l-poplu Malti ingenerali. Nitlobkom dejjem li tapprezzaw dak kollu li rnexxieli nakkwista ghal pajjizi fi ftit snin, minghajr l-assistenza tal-ebda ambaxxata jew ufficjal diplomatiku.

5. Tista' tindika wkoll jekk gejtx involut fil-preparazzjonijiet ta' pajjizna ghall-Prezidenza ta' pajjizna fl-Unjoni Ewropea?

Le, ma kontx involut f'dawn il-preparazzjonijiet. Dan jista' jkun minhabba li jien bhala kap ta' skola u edukatur nahdem fis-settur tal-iskejjel tal-knisja. Madankollu kif tistghu tinnutaw fi

twegibiet tiegħi għall-mistoqsijiet ta' qabel, matul is-snin kont involut fl-organizzazzjoni ta' diversi avvenimenti edukattivi, kulturali u sportivi b'riżorsi limitati. Infakkar ukoll li fl-2010 kont maħtur mill-Unjoni Ewropea bħala wieħed mill-esperti fi hdan l-*Expert Group* dwar Edukazzjoni u Tahriġ fl-Ispport. Dan dejjem bħala rappreżentant ta' Malta. Dan wassal biex nattendi għal diversi laqgħat fi Brussell fil-bini tal-Kummissjoni Ewropea, niltaqa' ma' delegazzjonijiet u uffiċjali minn diversi pajjiżi membri fi hdan l-Unjoni Ewropea u nsir naf aktar dwar l-istruttura u kif taħdem il-Kummissjoni Ewropea.

6. Tista' tiddikjara jekk hemmx xi forma ta' konflitt ta' interess f'din il-hatra?

Niddikjara li m'hemm l-ebda forma ta' konflitt ta' interess personali f'din il-hatra. Il-kuntatti u diversi ftehimiet li rnexxieli nistabbilixxi fil-passat ma' entitajiet Finlandiżi u Estonjani kienu kollha fuq bażi personali jew f'isem l-iskola li naħdem fiha. Minnhom ma sar l-ebda qligħ u fuq kollox gawdew minnhom mijiet ta' edukaturi Maltin u oħrajn minn pajjiżi oħra Mediterranji bħall-Italja u Spanja.

7. Tista' tiddikjara jekk ghandekx passaport ta' pajjiż ieħor?

Niddikjara li m'għandix passaport tal-ebda pajjiż ieħor. L-uniku passaport li għandi huwa wieħed Malti.